PAWLU TA' TARSU (3)

Il-Vjaġġi Missjunarji ta' San Pawl

Il-perjodu ta' l-attività missjunarja ta' Pawlu hu ċertament l-aktar wieħed dokumentat ta' ħajtu. L-ittri ta' San Pawl, għalkemm ma fihomx ħafna dettalji bijografiċi dwar il-movimenti ta' l-Appostlu (cfr. Gal 2,1-10; 2,11-21; 2Cor 11,23-33), joffrulna xhieda tal-kuntatti ta' Pawlu mal-komunitajiet li evanġelizza. L-Atti jsegwu l-passi ta' Pawlu, u għalkemm l-istuttura

skematika tagħhom tobbligana għall-prudenza, imma jgħaddulna informazzjoni ta' min jorbot fuqha. Jitkellmu mhux biss mit-tliet vjaġġi missjunarji ta' Pawlu, imma wkoll mis-sehem tiegħu fil-Konċilju ta' Ġerusalemm, il-laqgħa tiegħu ma' Pietru f'Antjokja, ir-relazzjoni tiegħu mal-Knisja permezz ta' l-ittri u l-priedki li, fil-vjaġġi missjunarji tiegħu, ħaduh minn Antjokja tas-Sirja lejn Ċipru, lejn l-Asja Minuri u l-Greċja, u mbagħad lejn Ruma u forsi wkoll fi Spanja.
Il-vjaġġi ta' San Pawl jidħlu fil-kwadru storiku-politiku-kulturali tal-Greċja, l-Asja Minuri u l-Orjent fl-ewwel nofs ta' l-1 seklu w.K. Wara r-rebħiet ta' Alessandru l-Kbir l-Orjent kien akkwista unità kulturali u politika, l-aktar permezz ta' l-ellenizzazzjoni ta' dawn ir-reġjuni bil-lingwa u l-kultura Griega. Il-qsim ta' l-imperu ta' Alessandru l-Kbir wara mewtu wassal biex Ruma taħkem dawn ir-reġjuni biex tkabbar l-imperu tagħha. Hekk, f'nofs it-2 seklu q.K., il-Greċja, il-Maċedonja u l-parti tal-punent ta' l-Asja Minuri kienu diġà jiffurmaw provinċji ta' l-imperu Ruman. Fl-1 seklu q.K. żdiedu l-provinċji tal-Bitinja, Ċiliċja u Sirja. Taħt Awgustu l-parti ċentrali ta' l-Asja Minuri bdiet tifforma l-provinċja tal-Galazja. Taħt l-imperatur Klawdju ġew iffurmati l-provinċji ta' Liċja u Panfilja. Għalkemm Ruma ħakmet fuq dawn ir-reġjuni kollha, iżda, ta' min jinnota li l-lingwa dominanti baqgħet dik Griega u l-kultura baqgħet ellenika. Ir-reliġjon ta' dawn ir-reġjuni baqgħet influwenzata mid-divinità griegi tal-qedem. Pawlu għalhekk, fil-vjaġġi apostoliċi tiegħu, ħabbat wiċċu ma' l-unità politika tal-pax romana, hu li kien ukoll ċittadin Ruman, u wkoll mas-sinkretiżmu reliġjuż li kien frott ta' l-elleniżmu bil-pantheon ta' l-allat tal-Greċja klassika, u li fihom kellu jippriedka l-fidi Kristjana.
Il-vantaġġ li kellu Pawlu biex ixerred il-messaġġ nisrani u jaħdem bħala missjunarju kien magħmul mis-sistema meraviljuż ta' toroq ta' komunikazzjoni li għalihom baqa' famuż l-imperu Ruman. Kien żmien li, b'toroq tajbin, id-distanzi ma kinux għadhom ibeżżgħu, u t-toroq kienu saru ħafna aktar żguri.
It-toroq kollha ta' l-imperu kienu jitilqu minn Ruma, x'aktarx qrib il-Kolossew. Minn hawn kienu jitilqu tliet arterji prinċipali: il-Via Aurelia u l-Via Amelia, li kienu jitilgħu lejn it-tramuntana ta' l-Italja lejn Franza; il-Via Appia, ir-"reġina" tat-toroq rumani, li kienet tinżel lejn in-nofsinhar ta' l-Italja lejn Taranto u Brindisi. Minn hawn il-vjaġġaturi kienu jaqsmu l-Adrijatiku mill-aktar parti dejqa tiegħu, fl-iStretto di Otranto, u minn Durazzo fl-Albanija kienet titlaq il-Via Ignazia, li kienet twassal fil-Greċja u fl-Asja Minuri. Minn Kostantinopli l-vjaġġaturi kienu jaqsmu l-Bosforu u jidħlu fl-Asja Minuri, fejn kien hemm diversi toroq, dik ta' Efesu, dik msejħa Reale, u l-Via Sebastea. Fil-Palestina t-triq

prinċipali kienet il-Via Maris, li kienet titlaq mill-Eġittu u titla' lejn Damasku mill-kosta tal-Mediterran u tidħol fil-Galilija lejn l-għoljiet tal-Golan għas-Sirja. Id-distanzi kienu jiġu kkalkolati minn plieri, li nstabu diversi minnhom.
Il-vjaġġi bil-baħar kienu wkoll organizzati tajjeb. L-istaġun tajjeb biex wieħed ibaħħar kien dak bejn April-Mejju u Ottobru-Novembru. L-imbarkazzjonijiet ma kinux żgħar, jekk niftakru li l-ġifen li fuqu Pawlu wasal Malta fi triqtu lejn Ruma kellu fuqu 276 persuni (Atti 27,37). Ir-rotot ta' l-iġfna kienu jew dawk li jsegwu mill-qrib il-kosta, jew inkella dawk li jaqsmu l-Mediterran direttament. Id-direzzjoni tar-rotot tal-baħar kienet ta' tliet xorta: dik tat-tramuntana, mill-portijiet ta' l-Asja Minuri għall-Baħar Eġew u għal Messina jew Brindisi; dik medja mill-portijiet tas-Sirja jew tal-Palestina, għal Kreta u għal Sqallija tal-lvant; dik tan-nofsinhar, mill-port ta' Lixandra matul il-kosta ta' l-Afrika ta' fuq, li kienet tilwi lejn it-tramuntana lejn Malta, Sirakuża, Messina u l-portijiet ta' l-Italja. Il-vjaġġ mill-Palestina għal Ruma kien idum 15-il ġurnata jekk it-temp ikun favorevoli, inkella kien jieħu xahar jew iżjed.
San Pawl kien midħla ta' dawn il-vjaġġi bl-art u l-baħar. F'2Kor 11,23-28 jikteb: "Huma ministri ta' Kristu? Jiena - ħa nitkellem ta' iblah! – jiena aktar minnhom. Ħafna aktar minnhom fit-taħbit, ħafna aktar minnhom fil-ħabsijiet, aktar u aktar minnhom fis-swat. Bosta drabi sibt ruħi wiċċ imbwiċċ mal-mewt. Ħames darbiet qlajt mingħand il-Lhud l-erbgħin daqqa neqsin waħda; tliet darbiet tawni s-swat bil-virgi; darb' oħra ħaġġruni. Tliet darbiet rajt l-għarqa; għaddejt lejl u jum f'nofs ta' baħar. Għamilt safar bla għadd; sibt ruħi f'perikli ta' xmajjar, perikli mill-ħallelin, perikli min-nies ta' ġensi, perikli mill-pagani, perikli fl-ibliet, perikli fid-deżert, perikli fil-baħar, perikli mill-aħwa qarrieqa. Taħbit u xogħol iebes; kemm-il darba kelli ngħaddi sahriet bla rqad, bil-ġuħ u bil-għatx; kemm-il darba kelli ngħaddi fis-sawm, fil-ksieħ u fl-għera! U, biex ma nsemmix ħwejjeġ oħra, dak il-ħafna ġej u sejjer tan-nies ta' kuljum għandi, u l-ħsieb tal-knejjes kollha!"

L-Ewwel Vjaġġ Missjunarju

Għalkemm il-vjaġġ ta' Pawlu u Barnaba li jibda f'Atti 13 hu magħruf bħala "l-ewwel vjaġġ missjunarju", fil-fatt l-Atti ftit jitkellmu dwar iż-żmien li fih Pawlu kien jinsab Tarsu, wara li telaq minn Ġerusalemm f'Atti 9,30. Atti 11,25-30 isemmu vjaġġ li Pawlu u Barnaba għamlu lejn Ġerusalemm biex jieħdu għajnuniet lill-insara Lhud, imma din is-silta hi forsi redazzjonali. Li nafu żgur, minn Gal 1,21: "Mbagħad mort fl-inħawi tas-Sirja u taċ-Ċiliċja", hu li Pawlu, f'dan iż-żmien li kien f'Tarsu, evanġelizza dan ir-reġjun tas-Sirja-Ċiliċja, hekk li Atti 13,1 jagħarfu li hu u Barnaba kienu meqjusin bħala dutturi u profeti. X'aktarx li Pawlu dam bejn 5 u 7 snin fis-Sirja-Ċiliċja, u fil-belt ta' Antjokja, fejn skont Atti 11,25-26 Barnaba intbagħat mill-appostli, u mbagħad mar Tarsu jġib lil Pawlu u damu sena flimkien jevanġelizzaw dik il-komunità, fejn għall-ewwel darba d-dixxipli bdew jissejħu "Kristjani". Interessanti li Luqa, awtur ta' l-Atti, kien ġej minn Antjokja, u għalhekk jagħtina tagħrif eżatt dwar din il-ġrajja. Minn Antjokja Pawlu u Barnaba jintbagħtu fil-missjoni Barnaba u Pawlu, mela, damu jaħdmu għal sena sħiħa f'Antjokja. Il-belt ta' Antjokja kienet it-tielet l-akbar belt ta' l-imperu Ruman, wara Ruma u Lixandra. Antjokja fuq ix-xmara Oronte kienet ġiet imwaqqfa minn Selewku Nikatore (c. 300 q.K.), u kienet kapitali tas-saltna tas-Selewċidi. Taħt ir-Rumani saret il-kapitali tal-provinċja tas-Sirja u kellha mal-500 elf abitanti mħalltin mill-Asja Minuri, Palestina, Greċja u Ruma. L-ewwel insara Lhud kienu waslu f'Antjokja wara l-persekuzzjoni kontrihom f'Ġerusalemm (Atti 11,19). Uħud minnhom, li kienu ellenisti, bdew ixandru l-Evanġelju wkoll lill-Griegi. Il-komunità kristjana kellha fi ħdanha "profeti u dutturi", ministeri ġodda li jiżdiedu ma' dawk ta' "appostli u presbiteri" tal-knisja ta' Ġerusalemm. Kienu dawn li, b'ispirazzjoni divina, bagħtu lil Pawlu u Barnaba għall-missjoni ta' l-ewwel vjaġġ. "Fil-Knisja ta' Antjokja kien hemm xi profeti u għalliema: Barnaba, Xmun li jgħidulu Niger, Luċju minn Ċireni, Manahen li kien trabba ma' Erodi t-tetrarka, u Sawl. Darba, waqt li kienu qegħdin iqimu lill-Mulej u jsumu, l-Ispirtu s-Santu qalilhom: 'Agħżluli malajr lil Barnaba u lil Sawl għax-xogħol li għalih sejjaħtilhom'. Mbagħad, wara li samu u talbu, qiegħdu jdejhom fuqhom u bagħtuhom" (Atti 13,1-3). Skont Atti 13,5 ħadu magħhom lil Ġwanni Marku, kuġin ta' Barnaba, niżlu fil-port ta' Selewkja u qasmu lejn il-gżira ta' Ċipru.

Barnaba u Pawlu jevanġelizzaw Ċipru

It-tliet missjunarji waslu Ċipru fir-rebbiegħa tas-sena 43/44 w.K., fil-port ta' Salamina. Ċipru, l-akbar gżira tal-Mediterran orjentali, kienet magħrufa mill-qedem. Il-

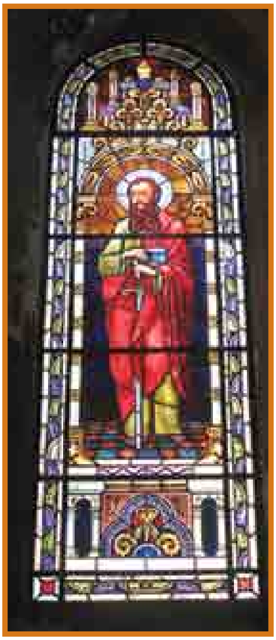

Farghun ta' el-Amarna (c. 1400 q.K.) kien jafha bl-isem ta' Alasya, l-Assiri b'dak ta' Yavnan u l-Lhud kienu jsejħulha Kittim (minn fejn il-belt antika ta' Kition, illum Larnaca). L-isem Ċipru jidher li użah għall-ewwel darba Omero. Bosta kittieba tal-Greċja klassika jsemmu Ċipru, gżira famuża għall-minjieri tar-ram, kolonja tal-Feniċi, Griegi, Assiri, Persjani, Tolomej u Rumani, li ħakmuha fis-sena 58 q.K. Fis-sena 22 q.K. ir-Rumani għamlu Ċipru provinċja imperjali, taħt it-tmexxija ta' prokonslu. Barnaba, Pawlu u Ġwanni Marku waslu Salamina, u bdew jippriedkaw fis-sinagogi tal-Lhud (Atti 13,5). Barnaba kien minn Ċipru, u għalhekk x'aktarx li l-appostli kellhom suċċess mhux żgħir fost il-komunità Lhudija, li kienet numeruża f'din il-gżira. Il-fatt li Atti 11,19 jsemmu li xi nsara li ħarbu minn Ġerusalemm wara l-persekuzzjoni li qamet fil-martirju ta' Stiefnu kienu waslu Ċipru, jindika li diġà kien hemm preżenza Kristjana fil-gżira, u li Barnaba forsi kien diġà ħadem qabel bħala evanġelizzatur. Hekk l-appostli qasmu l-gżira kollha jippriedkaw fis-sinagogi, sa ma waslu fuq il-kosta tal-punent, fil-port ta' Pafos (Atti 13,6). X'aktarx li huma għaddew mill-bliet tal-pjanura li hemm mal-kosta tan-nofsinhar tal-gżira, billi l-intern ta' Ċipru hu magħmul mill-muntanji Trodos, li fihom ftit kien hemm ċentri abitati. Pafos kienet il-belt kapitali tal-gżira, fejn skont il-mitoloġija l-alla mara ta' l-imħabba Afrodite telgħet mill-mewġ. Hawnhekk kien joqgħod il-prokonslu Ruman Serġju Pawlu (Atti 13,7), li Pawlu kkonvertih għall-kristjaneżmu, minkejja l-oppożizzjoni tas-saħħar u profeta falz Lhudi Barjesu, jew Elimas. L-isem tal-prokonslu Ruman Serġju Pawlu hu attestat f'iskrizzjoni li nstabet f'Soli f'Ċipru. Rigward is-saħħar Elimas, li Pawlu jċanfru bil-kbir, nafu minn Plinio Vecchio f' li Historia Naturalis (XXX,11) li f'Ċipru kien hemm skejjel tas-sħaħar. B'hekk naraw ukoll rebħa ta' l-Ispirtu fuq il-qawwiet tal-ħażen, li sseħħ bil-ħidma ta' Pawlu u sħabu. F'Pafos hemm meqjum fdal ta' kolonna li, skont tradizzjoni lokali, fuqha ġie fflaġellat Pawlu talli xandar l-Evanġelju.

F'Antjokja ta' Pisidja

Malli temmew il-missjoni f'Ċipru, "Pawlu u sħabu telaqu bil-baħar minn Pafos u waslu Pergi fil-Panfilja. Hawn Ġwanni (Marku) ħallihom u raġa' lura lejn Ġerusalemm" (Atti 13,13). Id-distanza bejn Ċipru u l-kosta tal-Panfilja mhijiex kbira, u x'aktarx sbarkaw f'Attalja, u minn hemm marru Pergi, xi 15-il kilometru 'l ġewwa. Minn hemm l-evanġelizzaturi marru Antjokja ta' Pisidja. Il-fatt li Pawlu jsir kap tal-missjoni jidher mill-fatt li ismu jibda jidher l-ewwel wieħed. Ma nafux għaliex Marku ħalla l-missjoni u reġa' lura lejn Ġerusalemm. Hu x'inhu, aktar tard, fit-tieni vjaġġ missjunarju, Pawlu u Barnaba ma qablux

bejniethom meta Marku ried imur magħhom, u spiċċaw biex infirdu. Pawlu mar għal rasu u Barnaba u kuġinuh Marku marru Ċipru (Atti 15,36-41). Antjokja ta' Pisidja kienet 160 kilometri fl-intern tal-penisola Anatolika (Turkija tallum). Fiha kien hemm kolonja kbira ta' Lhud, u x'aktarx għalhekk mar hemm Pawlu. Wara li qasmu l-muntanji tat-Taurus, l-appostli waslu f'Antjokja ta' Pisidja, belt imwaqqfa fis-sena 280 q.K. minn Selewku Nikatore, b'tempju lil alla Men. Fis-sena 25 q.K. Awgustu għolliha għal kolonja Rumana bit-titlu ta' Colonia Caesarea Antiochea. Minnha kienet tgħaddi l-Via Sebastea, li minn Efesu kienet tieħu lejn "il-Bibien taċ-Ċiliċja" bejn il-muntanji, wara li kienet tgħaddi minn Ikonju, Listra u Derbe. Fis-sinagoga ta' Antjokja ta' Pisidja Pawlu jagħmel diskors klassiku, l-ewwel wieħed tiegħu, li hu eżempju ta' predikazzjoni lil-Lhud. Wara l-qari tal-Liġi u tal-Profeti, il-kapijiet tas-sinagoga stiednu lill-appostli jkellmu lill-ġemgħa: "L-aħwa, jekk xi ħadd minnkom irid jgħid kelmtejn ta' tħeġġiġ lill-poplu, tkellmu" (Atti 13,15). Pawlu qam, għamel sinjal b'idu, u beda jitkellem skont skema ta' katekeżi lil-Lhud:

1) Atti 13,16-22, Pawlu jsemmi l-għemejjel ta' Alla fit-Testment il-qadim, mill-patrijarki sa David;

2) Atti 13,23-31, l-Appostlu jxandar lil Ġesù bħala l-Messija mwiegħed, imnissel tassew minn David, u jagħti dehra storika tax-xhieda ta' l-appostli mill-magħmudija ta' Ġwanni sal-qawmien u t-tlugħ fis-sema tal-Mulej;

3) Atti 13,38-41, Pawlu jtemm id-diskors tiegħu taħt forma ta' midrash, billi jistieden lis-semmiegħa għall-konverżjoni u għall-fidi f'Ġesù.

Id-diskors ta' Pawlu ħalla impressjoni tajba fis-sinagoga, hekk li "huma u ħerġin mis-sinagoga, in-nies bdew jitolbuhom biex is-Sibt ta' wara jerġgħu jkellmuhom fuq dawn il-ħwejjeġ" (Atti 13,42). Din ir-reazzjoni tajba tal-kapijiet forsi turi li riedu żmien biex jeżaminaw duttrina li kienet tidhrilhom ġdida, jekk mhux ukoll perikoluża. Xi Lhud u proseliti oħrajn kienu aktar favorevoli u marru wara Pawlu u Barnaba, li "ħeġġewhom biex jibqgħu fil-grazzja ta' Alla" (Atti 13,43).

Is-Sibt ta' wara saret seduta sinagogali oħra, li fiha "tista' tgħid il-belt kollha nġabret biex tisma' l-kelma tal-Mulej" (Atti 13,44). Imma l-Lhud preżenti kienu mimlijin għira meta raw dik il-ġemgħa, u r-reazzjoni saret vjolenta. "Il-Lhud, meta raw il-folol, mtlew bil-għira u bdew imieru lil Pawlu u jidgħulu. Imma Pawlu u Barnaba bil-kuraġġ kollu qalu: 'Hekk kien meħtieġ, li l-kelma ta' Alla titħabbar lilkom l-ewwel. Billi intom qegħdin twarrbuha ... aħna se nduru

fuq il-pagani" (Atti 13,46). Hekk il-pagani laqgħu l-fidi bil-ferħ. Għalkemm Pawlu u Barnaba baqgħu għal xi żmien f'Antjokja ta' Pisidja, ma damitx ma qamet persekuzzjoni sħiħa kontrihom, u huma telqu minn hemm, billi farfru t-trab minn ma' riġlejhom (Mt 10,14), u rħewlha fuq il-Via Sebastea lejn il-belt ta' Ikonju, xi 130 kilometri bogħod minn Antjokja.

F'Ikonju

Ikonju kienet belt fiċ-ċentru ta' l-altipjan ta' l-Anatolja ċentrali, u kienet inkorporata fir-reġjun ta' Likaonja bħala l-kapitali tiegħu. Fi żmien Pawlu kienet tagħmel parti mill-Provinċja Rumana tal-Galazja. Ir-Rumani ħakmuha fis-sena 133 q.K. u tawha l-isem ta' Claudiconium, ad unur ta' l-imperatur Klawdju. Fi żmien l-imperatur Adrijanu kien jisimha Colonia Aelia Hadriana Augusta Iconiensium. Fil-Medjuevu kienet iċ-ċentru tad-dinastija Turka tas-Selġjukidi u tas-setta tad-"Dervish". Illum il-belt għadha teżisti bl-isem ta' Konya. F'Ikonju (Atti 14,1-7) Luqa jirrepeti l-istess skema ta' Antjokja ta' Pisidja. Pawlu u Barnaba jmorru fis-sinagoga u jxandru l-messaġġ Kristjan. Waqfu għal żmien twil f'Ikonju (Atti 14,3), sakemm bdiet persekuzzjoni kontrihom mil-Lhud, li riedu jħaġġruhom. Għalhekk telqu minn hemm u marru fil-bliet ta' Likaonja.

F'Listra

L-appostli komplew tul il-Via Sebastea u marru fil-belt ta' Listra. Ftit nafu fejn kienet din il-belt, u s-sit arkeoloġiku tagħha għadu inċert. Kienet tinsab xi 30 kilometru fuq ix-xlokk ta' Ikonju. Fi żmien Awgustu kienet parti mill-Provinċja Rumana ta' Galazja, u kien jisimha Colonia Iulia Felix Gemina Lystra. Kien f'Listra li leġġenda antika kienet tqiegħed il-laqgħa mitoloġika bejn Żews u Ermi (Hermes), u għalhekk nifhmu dak li ġara wara li Pawlu fejjaq ir-raġel magħtub f'Listra (Atti 14,11-18). Fit-tieni vjaġġ missjunarju tiegħu, Pawlu reġa' għadda Listra u hemm iltaqa' ma' Timotju, li kien minn din il-belt, u ħadu miegħu bħala kollaboratur tiegħu (Atti 16,1-3). F'Listra ma kienx hemm Lhud, u Pawlu u Barnaba għaldaqstant ippriedkaw lill-pagani. Meta Pawlu fejjaq lir-raġel magħtub in-nies ħasbu li Barnaba u Pawlu kienu l-allat Żews u Ermi, u l-qassis pagan ġie biex joffrilhom sagrifiċċju. Id-diskors ta' Pawlu biex jikkonvinċi lin-nies li l-appostli

kienu bnedmin u mhux allat, hu l-ewwel eżempju tad-diskorsi ta' Pawlu lill-pagani, iċċentrati fuq il-kult lejn il-veru Alla li ħalaq is-sema u l-art, u r-rifjut ta' l-allat pagani. L-eżempju klassiku ta' diskors bħal dan hu dak li Pawlu kellu jagħmel f'Atene f'Atti 17,22-34. Kien għalhekk li n-nies biddlet il-fehma dwar l-appostli. Meta mbagħad saru jafu li kienu Lhud ġejjin minn Ikonju, qabdu lil Pawlu, kaxkruh barra mill-belt u qabdu jħaġġruh. B'xorti tajba Pawlu ma mietx minn din ix-xebgħa ġebel, u wara li għenuh id-dixxipli, reġa' daħal il-belt u l-għada telaq ma' Barnaba lejn Derbe.

F'Derbe

Dwar il-belt ta' Derbe wkoll nafu ftit, u s-sit arkeoloġiku tagħha għadu diskuss. X'aktarx li kienet xi 90 kilometri lejn ix-xlokk ta' Listra. Parti mill-Provinċja tal-Kappadoċja, qrib is-sena 65 q.K. ġiet inkluża fil-Provinċja Rumana tal-Galazja. Luqa jagħtina sommarju tal-ħidma apostolika ta' Pawlu u Barnaba f'Derbe: "Huma xandru l-Evanġelju f'dik il-belt u għamlu ħafna dixxipli. Fi triqithom lura għaddew minn Listra, Ikonju u Antjokja, jagħmlu l-qalb lid-dixxipli" (Atti 14,21-22). Jidher li f'Derbe ma nqala' l-ebda inċident kontra l-appostli, għax ma ħarbux minnha. Interessanti ninnutaw li, għalkemm minn Derbe, Pawlu kien qrib ħafna ta' beltu, Tarsu fiċ-Ċiliċja, hu ma marx hemm, imma ipprefera jerġa' lura mit-triq li minnha ġie. Dan biex isaħħaħ fil-fidi d-dixxipli li kienu laqgħu l-Evanġelju, u fuq kollox biex jaħtar il-"presbiteri", jew anzjani, fid-diversi komunitajiet (Atti 14,23). Dawn kienu jmexxu l-knejjes b'mod kolleġjali waqt l-assenza ta' l-appostli.
Meta temmew iż-żjara tal-komunitajiet, Pawlu u Barnaba niżlu Perge, fejn xandru l-Evanġelju, u mbagħad Attalja, minn fejn imbarkaw lura lejn is-Sirja u l-belt ta' Antjokja. "Meta waslu, laqqgħu l-membri tal-Knisja u qagħdu jgħarrfuhom b'dak kollu li Alla għamel magħhom, u wrewhom kif fetaħ il-bieb tal-fidi għall-pagani" (Atti 14,27). Ninsabu x'aktarx lejn ir-rebbiegħa tas-sena 49 w.K. Atti 14,28 jgħidu li "qagħdu għal ftit taż-żmien sewwa mad-dixxipli", u għalhekk nistgħu ngħidu li Pawlu u Barnaba qattgħu s-sena 49 fil-komunità ta' Antjokja.

San Barnaba

Il-Konċilju ta' Ġerusalemm

Waqt li Pawlu u Barnaba kienu fuq l-ewwel vjaġġ missjunarju, l-komunità kristjana ta' Antjokja kienet ġiet imħawda mill-wasla ta' xi Lhud-Kristjani li ġew mil-Lhudija, li kienu qed jgħallmu din id-duttrina: "Jekk ma toqogħdux għaċ-ċirkonċiżjoni skont id-drawwa li ġejja minn Mosè, ma tistgħux issalvaw" (Atti 15,1). Jidher li Pawlu u Barnaba "qamu kontra tagħhom u ħaduha magħhom bis-sħiħ" (Atti 15,2), hekk li f'Gal 2,4-5 Pawlu jitkellem dwar "uħud li riedu jiżżattu, aħwa foloz li ndaħlu bla jedd biex jissindikaw il-libertà tagħna li għandna fi Kristu Ġesù ħalli jitfgħuna fil-jasar ... lilhom anqas għal waqt wieħed biss ma rħejnielhom iwaqqgħuna għalihom".
Din il-problema, li għalina tidher tant sempliċi, fil-Knisja tal-bidu kienet għajn ta' diviżjoni ħarxa bejn Kristjani li qabel kienu Lhud u Kristjani li qabel kienu pagani. Ma nistgħux nimmaġinaw it-trawma li kienu jħossu l-Lhud-Kristjani meta xi ħadd bħal Pawlu jitkellem mill-fatt li Kristu xejjen għal kollox il-Liġi ta' Mosè u ċ-ċirkonċiżjoni. Pawlu u Barnaba, fil-fatt, ma kinux qed jippriedkaw li Kristu neħħa l-Liġi (cfr. Mt 5,17-20), imma li Kristu sar Hu nnifsu l-vera liġi għal dawk li jemmnu fih (cfr. Rum 10,4; Gal 6,2). Il-Kristjani li qabel kienu pagani kienu ġustament jirreaġixxu kontra l-pretensjonijiet tal-Lhud-Kristjani, għax kienu jinterpretawhom bħala proselitiżmu fir-reliġjon Lhudija.
Kien għalhekk li "qatgħuha li Pawlu u Barnaba ... jitilgħu Ġerusalemm ikellmu lill-appostli u l-presbiteri fuq din il-kwestjoni" (Atti 15,2). Ir-raġuni jispjegaha Pawlu wkoll f'Gal 2,1-2: "Wara erbtax-il sena rġajt tlajt Ġerusalemm flimkien ma' Barnaba u ħadt miegħi lil Titu wkoll. Tlajt hemmhekk wara li kelli rivelazzjoni; u jiena qegħidt quddiemhom, lill-mexxejja ewlenin weħidhom, u wrejthom l-Evanġelju li qiegħed inxandar fost il-ġnus, biex ma nkunx ġrejt jew qiegħed niġri għalxejn".
Għaldaqstant Pawlu u Barnaba telqu lejn Ġerusalemm, "u għaddew mill-Feniċja u s-Samarija, jitkellmu fuq il-konverżjoni tal-pagani u jnisslu ferħ kbir fost l-aħwa kollha. Meta waslu Ġerusalemm, il-ġemgħa tal-Knisja, l-appostli u l-presbiteri, laqgħuhom tajjeb u huma għarrfuhom b'dak kollu li Alla kien għamel magħhom" (Atti 15,3-4).

Il-ġemgħa ta' Ġerusalemm

Din il-ġemgħa baqgħet magħrufa fl-istorja bl-isem improprju ta' "Konċilju ta' Ġerusalemm". Imma nżommu l-isem, billi hu popolarment magħruf biex jindika n-natura ta' din il-ġemgħa. L-ewwel problema qajjmuha l-"aħwa foloz" li dwarhom jitkellem Pawlu f'Galatin. "Xi wħud min-naħa tal-Fariżej li kienu emmnu qamu jgħidu: 'Jeħtieġ li l-pagani joqogħdu għaċ-ċirkonċiżjoni u jkunu obbligati

jħarsu l-Liġi ta' Mosè'" (Atti 15,5).
Ir-rakkont ta' din il-laqgħa jagħtuhulna Atti 15,1-35 u Gal 2,1-10. Ix-xebh insibuh f'dawn l-elementi:
a) Pawlu u Barnaba jitilqu minn Antjokja tas-Sirja (Gal 1,21; Atti 15,2-4) u jitilgħu Ġerusalemm (Gal 2,1-2; Atti 15,4);
b) iż-żmien meta Pawlu mar Ġerusalemm kien "wara erbatax-il sena" (Gal 2,1);
c) il-persuni kienu Pawlu, Barnaba u Titu (Gal 2,1; Atti 15,2), l-"aħwa foloz" li jaġixxu kemm f'Antjokja kif ukoll f'Ġerusalemm (Gal 2,3; Atti 15,1-5), il-"kapijiet", l-appostli u l-presbiteri tal-Knisja-omm (Gal 2,2.6; Atti 15,6);
d) s-suġġett tad-diskussjoni kien jirrigwarda jekk il-pagani konvertiti kellhomx joqogħdu għaċ-ċirkonċiżjoni u l-Liġi ta' Mosè (Gal 2,3-5; Atti 15,1.5);
e) il-karattru tal-ġemgħa, li tidher kemm bħala ġemgħa liturġika, li fiha l-komunità kollha tisma' dwar il-missjoni ta' Pawlu u Barnaba (Gal 2,2b; Atti 15,4), kif ukoll bħala ġemgħa bejn l-aħwa u privata bejn iż-żewġ missjunarji u l-"kapijiet" ta' Ġerusalemm (Gal 2,2c; Atti 15,6).
Il-kelliema jidhru li kienu diversi. L-ewwel saret diskussjoni mill-"appostli u l-presbiteri flimkien biex jaraw din il-kwestjoni" (Atti 15,6), bir-riżultat li tkellmu Pietru (Atti 15,7-11), Pawlu u Barnaba (Atti 15,12) u fl-aħħarnett Ġakbu (Atti 15,13-21). It-tesi ta' Pawlu ġiet ikkonfrontata ma' dik ta' Pietru, biex Ġakbu ħareġ b'soluzzjoni li tħares l-unità tal-Knisja fix-xandir tal-bxara t-tajba tal-fidi.
F'Gal 2,7-9 Pawlu hu espliċitu dwar dak li ġara: "meta raw li lili kien fdat ix-xandir ta' l-Evanġelju fost il-Ġentili bħalma kien lil Pietru fost il-Lhud ... Ġakbu, Kefa u Ġwanni, li kienu meqjusin bħala l-kolonni, taw lili u 'l Barnaba l-id il-leminija tagħhom b'sinjal ta' l-għaqda ta' bejnietna, biex aħna naħdmu fost il-Ġentili u huma fost il-Lhud". U jżid klawsola: "Talbuna biss, li min-naħa tagħna nibqgħu niftakru fil-fqar" (Gal 2,10), jiġifieri fil-Knisja-omm ta' Ġerusalemm. Fil-fatt, Pawlu kien organizza ġabra favur l-insara foqra ta' Ġerusalemm aktar tard fil-ministeru tiegħu, li dwarha jitkellem fl-ittri (1Kor 16,1-4; 2Kor 8-9; Gal 2,10; Rum 15,25-33). Dan il-ġest kien juri l-għaqda tal-Knejjes kollha mal-Knisja-omm. Pawlu, meta xandar il-Kelma, qatt ma warrab lil-Lhud; anzi, kien l-ewwel jippriedka lilhom, kif rajna, u mbagħad idur fuq il-pagani.
Il-ġemgħa ta' Ġerusalemm waslet għall-konklużjoni għaqlija permezz ta' Ġakbu: "Għalhekk jien ngħid li m'hux ta' min idejjaqhom lill-pagani li jikkonvertu lejn Alla. Biss niktbulhom biex jitbiegħdu mill-ikel imniġġes bl-idoli, u miż-żwieġ ħażin, u mil-laħam ta' annimali fgati u mid-demm" (Atti 15,19-20). Dawn il-klawsoli kienu sempliċement elementi essenzjali biex il-Lhud-Kristjani u l-Kristjani-Ġentili jkunu jistgħu jifhmu

San Ġakbu

lil xulxin u jieħdu sehem bla skrupli ta' kuxjenza waqt l-ágape fraterna, u l-aktar dik ewkaristika. Kienu jitolbu mill-Kristjani Ġentili li ma jiklux laħam offert lill-allat foloz (cfr. 1Kor 8,1-13; 10,14-33); li ma jiklux id-demm, li fih hemm il-ħajja, u l-annimali fgati, projbiti għal-Lhud minn Lev 17,13-14. Kienu jipprojbixxu l-porneia, x'aktarx rabtiet ta' żwieġ bejn nies ta' l-istess demm, projbiti minn Lev 18 (mela mhux fonikazzjoni fis-sens strettament morali kif nifhmuha llum). Ma nafux jekk Pawlu kienx jaf b'dan id-digriet tal-Knisja ta' Ġerusalemm. Għalkemm jirreferi għall-istess problemi f'1Kor 8-10, ma nafux jekk hemmx rabta bejn dak li ġara f'Antjokja u l-problemi li Pawlu sab f'Korintu. Fil-fatt f'Galatin Pawlu lanqas isemmi dan id-digriet. Jista' jkun li dan id-digriet apostoliku ta' Atti 15,28-29 sar f'mument ieħor barra mill-ġemgħa ta' Ġerusalemm, u li Luqa għaqqad flimkien b'mod redazzjonali żewġ ġrajjiet differenti. Id-digriet jidher indirizzat lill-Knejjes ta' Antjokja, Sirja u Ċiliċja, fejn l-aktar kienet taħraq il-problema bejn Kristjani-Lhud u Kristjani-Ġentili.

L-inċident ta' Antjokja

Wara l-Konċilju, Pawlu u Barnaba, flimkien ma' Ġuda Barsabba u Sila, li ħadu l-ittra tad-digriet ta' l-appostli, marru Antjokja, fejn laqqgħu l-ġemgħa u kkomunikaw id-deċiżjonijiet tal-Konċilju ta' Ġerusalemm (Atti 15,30-31).

Imma minn Gal 2,11-14 nafu li nqala' inċident f'Antjokja, x'aktarx fis-sena 50, ftit wara l-Konċilju, li għalkemm indipendenti mid-digriet apostoliku, kellu bħala oġġett mill-ġdid ir-relazzjonijiet bejn Kristjani-Lhud u Kristjani-Ġentili. Nisimgħu lil Pawlu jirrakkonta x'ġara bejnu u Pietru f'Antjokja:
"Meta Kefa ġie Antjokja, jiena waqaftlu f'wiċċu, għaliex kellu tort. Għax qabel ma waslu xi wħud mingħand Ġakbu, hu kien qiegħed jiekol mal-Ġentili; iżda mbagħad lil dawn beda jaħrabhom u jitwarrab minnhom meta waslu dawk, għaliex beża' mil-Lhud ċirkonċiżi. Il-Lhud l-oħra bdew jimxu bl-uċuħ bħalu, u saħansitra Barnaba ħalla ruħu jitħajjar minnhom fil-wiri ta' ħaġa b' oħra. Imma meta rajt li ma kinux miexja sewwa skont il-verità ta' l-Evanġelju, jiena għidt lil Kefa quddiem kulħadd: 'Jekk inti, li int Lhudi, qed iġġib ruħek bħall-Ġentili u mhux ta' Lhudi li int, kif qiegħed iġġiegħel lill-Ġentili jġibu ruħhom ta' Lhud?" (Gal 2,11-14).
Fl-episodju naraw il-qawwa ta' karattru ta' Pawlu quddiem il-prudenza beżżiegħa ta' Pietru, li ma riedx jurta lill-partit ta' dawk il-Lhud-Kristjani li kienu jagħtu awtorità kbira lil Ġakbu fil-Knisja-omm ta' Ġerusalemm. Il-periklu kien li kienet mhedda l-għaqda tal-Knisja f'Antjokja, li issa bdiet tinfired f'żewġ gruppi. Pawlu ħadha kontra Pietru minħabba l-aġir żbaljat tiegħu, għax ma riedx li tiġi kompromessa l-verità ta' l-Evanġelju. Pawlu juri bil-qawwa li l-ġustifikazzjoni ma tiġix mil-Liġi, imma mill-fidi fi Kristu. "Kristu ħelisna biex ngħixu ta' nies ħielsa. Żommu sħiħ, u terġgħux tmiddu għonqkom għall-madmad tal-jasar. Araw, jiena, Pawlu, qiegħed ngħidilkom: jekk toqogħdu għaċ-ċirkonċiżjoni, xejn ma jkun jiswielkom Kristu" (Gal 5,1-2).
Ma nafux x'reazzjoni għamel Pietru, imma x'aktarx li hu sema' minn Pawlu u ħadem biss biex tinżamm l-għaqda bl-osservanza tad-digriet apostoliku.

Alfio M. Buscemi ofm